

ความเมตตากรุณาในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว พ.ศ 2550-2551 และ นิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553:
กลวิธีการเล่าเรื่องและแนวคิดเชิงสังคม*

LOVING-KINDNESS IN THAI TALES CALLED DUAI RAK BANDAN NITAN SI KHAO,
2550-2551 AND MYANMAR TALES CALLED KHIT THIT PONE PYIN, 2550-2553:
NARRATIVE TECHNIQUES AND SOCIAL CONCEPTS

เตี ชู มอญ, อุมารินทร์ ตุลารักษ์

Thet Su Mon, Umarin Tularak

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: thetsu.mon@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม และ 2. เพื่อศึกษาวิธีการเล่าเรื่อง โดยใช้ข้อมูลนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว ของ อางองซุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553 โดยใช้แนวคิดความเมตตากรุณาและกลวิธีการเล่าเรื่อง

ผลการศึกษาทั้งนิทานไทยและเมียนมาพบความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และสัตว์กับสัตว์ ส่วนแนวคิดเชิงสังคมคือ การให้ความสำคัญของครอบครัวและญาติพี่น้อง การเป็นผู้มีอำนาจที่ปกครองด้วยคุณธรรมจริยธรรม และคนที่มีเมตตากรุณาจะได้รับผลดี ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง แก่นเรื่องคือ ความเมตตากรุณาจะนำพาความสงบสุขมาให้ และเหมาะสมกับทุกชนชั้น ในด้านตัวละครทั้งไทยและเมียนมานิยมใช้การสร้างตัวละครตามอุดมคติ ส่วนนิทาน เมียนมาพบการสร้างตัวละครแบบสมจริง บทสนทนาของนิทานไทยทำหน้าที่ในการถ่ายทอดลักษณะนิสัยของตัวละคร

คำสำคัญ: ความเมตตากรุณา; แนวคิดเชิงสังคม; กลวิธีการเล่าเรื่อง; นิทานไทย; นิทานเมียนมา

Abstract

The objectives of this qualitative research were 1. to study loving-kindness and social concepts and 2. to study narrative techniques. Data was gathered from Thai tales called “Duai Rak Bandan Nitan Si Khao” written by Art-ong Jumsai Na Ayudhya published in the years 2550-2551 as well as Myanmar tales called “Khit Thit Pone Pyin” written by “Kaung Thant” published in the years 2550-2553. The data was analyzed using the concept of loving-kindness and narrative techniques.

The findings of both Thai and Myanmar tales were loving-kindness between humans, humans and animals, and between animals. Furthermore, social concepts concerning the value of being family and relatives, the need for an authority to govern with integrity and morality and the benefit of loving-kindness were discovered. In terms of narrative techniques, title naming, which discloses the fundamental idea of the tale. The fables' two themes are that loving-kindness can lead to peace and that it is appropriate for all societal standards, including humans and animals. The Ideal type was frequently used by characters in Thai and Myanmar tales. Myanmar tales, on the other hand, featured a realistic personality type. In addition, dialogue played the specific role in revealing character attitude or personality.

Keywords: Loving-kindness; Social concepts; Narrative Techniques; Thai tales; Myanmar tales

บทนำ

นิทานเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดเหตุการณ์หรือเรื่องราว เล่าสืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิทานโดยส่วนใหญ่มักจะนำเสนอเรื่องราวของมนุษย์ สัตว์ อุปนิสย และ ความเป็นอยู่ หรือจินตนาการทางสังคม โดยตัวละครเป็นสิ่งดำเนินเรื่อง ส่วนประเทศไทยและ ประเทศเมียนมามีนิทานหลายประเภท อย่างเช่น นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานประจำถิ่น เป็นต้น เนื้อหาในนิทานมีการเน้นการกล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมและให้ข้อคิดสอนใจ รวมทั้ง นิทานไทยและเมียนมาในปัจจุบันยังมุ่งเป็นการนำเสนอสภาพสังคมสภาพใหม่ที่มีสัมพันธ์กับ บริบทในสังคมปัจจุบัน เช่นนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีข้าว และนิทานเมียนมา Khint Thit Pone Pyin

นิทานทั้งสองชุดเป็นนิทานขนาดสั้น การดำเนินเรื่องไม่ซับซ้อน ในเรื่องมีตัวละครหลัก 2-3 คนเป็นคนดำเนินเรื่อง ตัวละครอาจจะเป็นคนหรือสัตว์ และตอนท้ายของเรื่องจะมีการให้ ข้อคิดแก่ผู้อ่าน เนื้อเรื่องที่ปรากฏในนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีข้าว อาจอง ชุมสาย

ณ อยุธยา (2550) ได้กล่าวไว้ว่า นิทานเหล่านี้เป็นนิทานในตำนานที่มีการเล่าต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี เนื้อหาบางตอนมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเพื่อความเหมาะสมให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ด้วยเจตนาที่อยากให้เด็ก ๆ ยุคใหม่เพลิดเพลินไปกับนิทาน พร้อมปลูกฝังคุณธรรมไว้ในรากลึกแห่งจิตใจของพวกเขาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนนิทานเมียนมาก็เช่นเดียวกันผู้เขียนได้ตั้งชื่อไว้ว่า Khint Thit Pone Pyin ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยคือ นิทานสมัยใหม่ นิทานเหล่านี้แต่งโดยยึดโครงเรื่องจากนิทานพื้นบ้านหรือนิทานต่างประเทศ ปรับเนื้อหาเพื่อเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและให้ข้อคิดใหม่ ๆ กับเด็ก นิทานของทั้งสองประเทศจึงมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการให้คติธรรมและการปรับเปลี่ยนให้เนื้อหามีความทันสมัย อย่างเช่น คติสอนใจแฝงไว้ด้วยความเชื่อ และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังพบแนวคิดทางสังคม ตามคำกล่าวของ วราคม ทีสุภะ (2528) ที่ว่าแนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป

ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว และนิทานเมียนมา Khint Thit Pone Pyin เนื้อเรื่องนำเสนอคุณธรรมในด้านความเมตตากรุณาที่มีมนุษย์ต่อมนุษย์ ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และระหว่างสัตว์ต่อสัตว์ การนำเสนอความเมตตากรุณาที่ผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง คือ การตั้งชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร และบทสนทนา ดังตัวอย่างเช่น นิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา แสดงถึงแก่นเรื่องที่เป็นความเมตตากรุณาที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ ส่วนนิทานเมียนมาเรื่อง หม่องเมตตาคนหัวทิม ผู้เขียนสร้างตัวละครแบบอุดมคติ ถึงแม้ว่าในเรื่องนี้ตัวละครเอกเป็นหนุ่มคนหนึ่งที่ไม่สามารถเรียนวิชาความรู้ใด ๆ แต่เขามีความเมตตาและรักสัตว์ เคารพ เชื่อฟัง พ่อแม่และครูบาอาจารย์ เมื่อเจอกับปัญหาเขาจะทำตามที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์สั่งสอนมา สุดท้ายเขาหลุดพ้นจากอุปสรรคได้ ซึ่งนิทานแต่ละเรื่องมีการนำเสนอบทเรียนโดยใช้กลวิธีที่แตกต่างกันไป รวมทั้งการนำเสนอแนวคิดทางสังคมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรมด้วย เช่น สถาบันทางสังคม หรือพฤติกรรมทางสังคมที่นำเสนอผ่านตัวละครและเนื้อเรื่อง

จากประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นว่าการศึกษาค้นคว้าทั้งคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาและกลวิธีการเล่าเรื่องในนิทานไทยและเมียนมามีความสำคัญ ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม รวมทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่นำเสนอความเมตตากรุณา ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553
2. เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว พ.ศ 2550-2553 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม รวมทั้งกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกตัวบทที่นำมาศึกษา
2. ศึกษา นิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553 โดยการอ่านละเอียด เพื่อหาเรื่องที่น่าสนใจในเรื่องคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา และศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง
3. วิเคราะห์ผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์
4. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคมที่ปรากฏอยู่ในนิทานไทยและนิทานเมียนมา

ความเมตตากรุณาเป็นคุณลักษณะที่เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ตัวละครแสดงออกมา โดยทางการกระทำ ทางวาจา และทางจิตใจ ที่มีความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ และประกอบไปด้วยความรักใคร่ปรารถนาดี อยากให้มีความสงบสุขหรือหลุดพ้นจากความเดือดร้อน ของมนุษย์หรือสัตว์ทั้งปวง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ คือ การมีจิตใจแห่งความรักใคร่ ความสงสาร และความห่วงใย เพื่อให้คนอื่นมีความสุขสบาย ด้วยการแสดงความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ซึ่งรายละเอียดมีอยู่ดังนี้

1.1.1 ความเมตตากรุณาในครอบครัว คือ การนำเสนอคุณลักษณะของการแสดงความรัก ความเอื้ออาทร ห่วงใย การดูแล ความเข้าใจ ความเสียสละซึ่งกันและกัน และการตอบแทนผู้มีพระคุณภายในสมาชิกครอบครัว ทั้งนี้เป็นพ่อแม่กับลูก พี่และน้อง ซึ่งนิทานไทยพบจำนวน 5 เรื่อง คือ การตัดสินใจของเลวิน กล่องของขวัญ สองพี่น้อง ลูกแม่ และกุหลาบช่อใหญ่ ส่วนนิทานเมียนมาพบจำนวน 4 เรื่อง คือ พี่น้องสองคน วนะกับเศรษฐี แจ็คกับแม่เขา และหม่องนะ (คนโง่) กับแม่ของเขา

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่องการตัดสินใจของเลวิน เป็นการนำเสนอความเมตตากรุณาในครอบครัว ระหว่างพ่อกับลูก ในเรื่องนี้ตัวละครผู้เป็นพ่อซึ่งเป็นเลวินยอมเสียโอกาสการเป็นหัวหน้าทีมที่ไปแข่งขันในระดับต่างประเทศ เพราะภรรยาคลอดลูกชาย ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นความรัก เมตตากรุณาของคนพ่อที่มีอยู่ต่อภรรยาและลูก และเป็นพ่อที่มีความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว ดังตัวบทที่ว่า “เมื่อยี่สิบปีผ่านไปสิ่งที่เลวินรอคอยก็มาถึงก็คือ เลวิน ได้ฝึกลูกชายตนเองในพายเรือแคนู และลูกชายได้คว้าเหรียญทองมาให้พ่อได้ (อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)”

การนำเสนอความเมตตากรุณาในครอบครัวในลักษณะเดียวกันกับนิทานไทย ส่วนนิทานเมียนมาเรื่องพี่น้องสองคน ตัวบทนิทานนำเสนอความรักความเมตตาระหว่างพี่ชายและน้องชาย ถึงแม้ว่ามีคนเข้ามาสร้างความวุ่นวายระหว่างพี่น้องก็ตาม สุดท้ายความเมตตากรุณาที่มีอยู่ทั้งพี่และน้องสามารถนำพาความสงบสุขยุติความขัดแย้งได้ ดังตัวบทที่ว่า “หลังจากพ่อเสียชีวิต เหลือไว้หนึ่งตัวและผ้าห่มหนึ่งผืน พี่น้องสองคนจึงตั้งมมคนละครึ่งและนอนห่มผ้าห่มคนละครึ่งกัน คู่รักของพี่แนะนำให้แบ่งสิ่งของ พี่ชายเอาข้างหลังของวัว ให้ข้างหน้าน้องชาย ส่วนผ้าห่มตอนเช้าให้น้องชายห่ม กลางคืนให้พี่ชายห่ม แต่เวลาผ่านไปน้องชายน้อยใจและไม่พอใจ จึงแช่น้ำไว้ทั้งเช้า ถึงกลางคืนเมื่อพี่ชายห่มเปียกน้ำ น้องชายตีวัวไว้เมื่อพี่ชายปีบนมโตนวัวเตะ พี่ชายรู้ตัวว่าเขาเชื่อฟังคู่รักเขาและทำผิดจึงขอโทษน้องชาย ส่วนน้องชายก็ขอโทษที่ได้แก่แค่น และอยู่รักเหมือนเดิมต่อ (Kaung Thant, 2551)”

1.1.2 ความเมตตากรุณาระหว่างบุคคลชั้นสูงกับคนธรรมดา คือ นิทานไทยและเมียนมาได้แสดงให้เห็นว่า บุคคลชนชั้นสูงควรทำหน้าที่ปกป้องดูแลประชาชน ด้วยความหวังให้ทุกคนรักกันและมีชีวิตที่สงบสุข ซึ่งพบในนิทานไทยจำนวน 4 เรื่อง คือ ของขวัญแด่พระราชาราชเด็กรายตัวเล็ก ๆ กับชายขี้เมา ผลมะม่วงกับมงกุฎพระราชาราช และเมืองสองร้อยปี ส่วนนิทานเมียนมาพบจำนวน 3 เรื่อง คือ ฤๅษีกับคาถาฝนตก เสียงขลุ่ยของโกโลญ และเศรษฐีสามคน

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ของขวัญแด่พระราชาราช เป็นฤๅษีที่อยากจะทราบว่าจะทำไมประชาชนรักและเคารพต่อพระราชาราช เรื่องนี้แสดงถึงประชาชนอยู่อย่างมีความสุขสบายภายใต้การปกครองของพระองค์ที่มีความเมตตากรุณาและเอาอกเอาใจประชาชนคือ สามารถเทียบกับการได้อยู่บนสวรรค์ ดังตัวบท “ฤๅษีองค์หนึ่งเข้าเฝ้าและมอบดาบและเพชรพลอย พระองค์ปฏิเสธด้วยให้เหตุผลว่าไม่ต้องการสิ่งใดเพราะมีมากพอแล้ว และมอบมนตร์เพื่อขึ้นบนสวรรค์ พระองค์ปฏิเสธเพราะตนปกครองบ้านเมืองให้ประชาชนมีรอยยิ้มและอยู่กันอย่างมีความสุขไม่ต่างจากการอยู่บนสวรรค์” (อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) ตัวบทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระราชาราชไม่ต้องการใช้อำนาจและอาวุธในการปกครองประชาชน แต่ต้องการให้ประชาชนมีรอยยิ้มและความสงบสุขในการใช้ชีวิตทุกวัน

ในนิทานเมียนมาเรื่อง ฤๅษีกับคาถาฝนตก ในเรื่องนี้ฤๅษีเป็นผู้มีเมตตาและเป็นที่นับถือของมนุษย์ เทวดา และสัตว์ เนื่องจากมีความเมตตากรุณา แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เอาใจใส่

และช่วยบรรเทาความทุกข์ ดังตัวบทที่ว่า หมูบ้านที่อยู่ใกล้ฝนไม่ตกจึงแห้งแล้งมาก ฤชียอยากจะเข้าไปช่วย เทวดาจึงมาให้คาถาฝนตกในฝัน เข้ารุ่งขึ้นท่านจะออกไปช่วย ชาวบ้านแต่ละคนมาขอร้องเพื่อจะไม่ให้ฝนตกเพราะความต้องการส่วนตัว ผู้ใหญ่จึงขอคาถาฝนตกจากฤชียและบอกต่อว่าเราจะใช้เองเมื่อต้องการให้ฝนตก ฤชียไม่ได้พูดอะไรและกลับไปประทับ แต่เมื่อเวลาผ่านไป 7 วันสถานที่แห้งแล้งนั้นฝนตกหนัก (Kaung Thant, 2553)

1.1.3 ความเมตตากรุณาของคู่รัก คือ คุณลักษณะของการแสดงความเมตตา กรุณาด้วยความรัก ความเสียสละระหว่างคนที่เป็นคู่กัน ถึงแม้ว่าอาจจะทำให้สูญเสียอะไรบางอย่างหรืออาจจะนำความเจ็บปวดก็ตาม แต่ก็เป็นสิ่งที่คุ้มค่า ซึ่งพบในนิทานไทยจำนวน 2 เรื่องคือ ความรักเริ่มต้นที่การเสียสละ และความลับของรามจิตติ ส่วนในนิทานเมียนมาพบจำนวน 2 เรื่องคือ ผู้ชายกับผู้หญิง และหม่องเมตตาคนหัวทิม

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความรักเริ่มต้นที่การเสียสละ คือความรักความเมตตาของผู้หญิงคนหนึ่งรู้ว่าตนเองป่วยหนัก จึงปฏิเสธการแต่งงานและแกล้งว่าจะไปเรียนต่อ ด้วยความหวังดีให้คนที่รักจะให้มีความสุขสบาย และยอมปล่อยให้คนที่รักเดินจากไปหาสิ่งที่ดีกว่าได้ ดังตัวบทที่ว่า เวลาผ่านไปไท่ได้รู้ว่ากรองแก้วตายจึงไปงานศพ เมื่อถึงงานศพเจอกับพี่ชายของกรองแก้วและรู้ว่ากรองแก้วไม่ได้ไปเรียนต่อ เธอป่วยเป็นมะเร็งและคงไม่ได้อยู่นาน เธอจึงปฏิเสธการแต่งงาน (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551)

ส่วนการเสียสละของคู่รักด้วยความเมตตานี้พบในนิทานเมียนมาเรื่อง ผู้ชายกับผู้หญิง เรื่องนี้นำเสนอการเสียสละของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อเติมเต็มความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความหวังดี ซึ่งบ่งบอกถึงความเมตตาระหว่างกัน ดังตัวบทที่ว่า ผู้ชายชอบผมยาวของผู้หญิง วันหนึ่งก็บหนีบผมของผู้หญิงตกและหักต่อหน้าผู้ชาย ส่วนผู้หญิงก็ได้สังเกตเห็นว่าผู้ชายมีนาฬิกาเก่าที่พอที่เสียชีวิตให้เป็นของขวัญวันเกิด แต่สายเก่าเกือบจะขาด ทั้งสองคนยังไม่มืเงิน เพราะยังไม่ได้ทำงาน ผู้หญิงจึงตัดผมไปขายเพื่อซื้อสายนาฬิกา ตอนเย็นเมื่อสองคนเจอกันผู้หญิงกลายเป็นผมสั้น ผู้ชายเสียใจไปนิดหน่อยเพราะตั้งใจขายนาฬิกาซื้อกับหนีบผมให้ผู้หญิง (Kaung Thant, 2551)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ จากตัวอย่างนิทานดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของการเป็นครอบครัวและญาติพี่น้องที่มี ความรักใคร่ การเสียสละ และการให้อภัย การเป็นผู้มีอำนาจหรือผู้ที่เหนือกว่าจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่ด้อยกว่าอยู่อย่างมีความสุขและสงบร่มเย็น ส่วนความเมตตากรุณาระหว่างคู่รักกันประกอบไปด้วย ความเห็นอกเห็นใจการปรารถนาดีต่อคนที่ตนรัก ซึ่งเกิดขึ้นจากความเข้าใจ และการเสียสละความสุขของตนเพื่อความสุขของคนที่คุณรัก

1.2 ความเมตตากรุณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ คือความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อสัตว์ และสัตว์มีต่อมนุษย์ รายละเอียดมีดังนี้

1.2.1 ความเมตตาการุณาที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ คือคุณลักษณะการทำดีและการที่มนุษย์มีเมตตาการุณาต่อสัตว์ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นสามารถสะท้อนกลับมาต่อผู้ที่ทำดี ซึ่งพบนิทานไทยจำนวน 2 เรื่องคือ ความช่วยเหลือของงูและปลา และแอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา ส่วนในนิทานเมียนมาพบจำนวน 2 เรื่องเช่นกันคือ ฤษีกับแมงป่อง และห่านที่ให้ไข่ทองคำ

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา ได้นำเสนอเหตุการณ์ที่ว่าตัวละครผู้เป็นเศรษฐีมีความเมตตาและสงสารสัตว์ จึงจะไม่ทำร้ายและปลดปล่อยชีวิต สัตว์ที่เคยถูกเศรษฐีปล่อย เมื่อเศรษฐีตกในอันตรายกลับมาช่วย ดังตัวบทที่ว่า เศรษฐีพาภรรยาและลูกน้อยไปเดินเล่นในสวน เมื่อเห็นงูเห่า ภรรยาอยากให้ฆ่างู เศรษฐีพูดให้งูออกไป เมื่อถึงวันเกิดเศรษฐี บ่าวไพร่จับปลาตัวใหญ่เพื่อทำกับข้าวให้ทาน แต่เศรษฐีรู้สึสงให้ซื้อปลาทุกตัวที่ได้มาปล่อยเพื่อช่วยชีวิต วันหนึ่งเศรษฐีและภรรยาเดินทางไปงานวัดโดยผ่านป่า เมื่อถึงในป่าเจอกับพวกโจรทันใดนั้นเหล่างูเห่าและปลามาช่วยกัดพวกโจร (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง ห่านที่ให้ไข่ทองคำ เรื่องนี้แสดงถึงตัวละครที่มีความฉลาดมีจิตใจเมตตาต่อสัตว์ และทำอาชีพสุจริตจึงสามารถร่ำรวยได้ ดังตัวบทที่ว่า คนหนึ่งได้ห่านหนึ่งตัวด้วยราคาถูก หนึ่งเดือนผ่านไปห่านให้ไข่ทองคำ เขาทุบที่ละนิดแล้วไปขายในเมืองได้เงินมา 10 ล้านจ๊าด (สกุลเงินเมียนมา) หลังจากนั้นด้วยเงินที่ได้ม้าย้ายไปสร้างเล้าเปิดขนาดใหญ่ ๆ เลี้ยงเป็ดมูลค่า 500 จ๊าด จำนวน 5000 หนึ่งปีได้เงิน 810 ล้านจ๊าด แล้วเขาไม่สนใจว่าห่านจะให้ไข่ต่อหรือไม่ เพราะว่าจะตั้งแต่แรกรักห่านและเลี้ยงมาเป็นอย่างดี (Kaung Thant, 2550)

1.2.2 ความเมตตาการุณาที่สัตว์มีต่อมนุษย์ คือ ผู้เขียนสร้างตัวละครที่เป็นสัตว์ที่มีความกรุณา ถึงแม้ว่าไม่มีความรู้ปัญญา แต่ก็เมื่อเห็นมนุษย์ตกอยู่ในอันตรายก็เข้าไปช่วยเหลือ ความกรุณาจึงมักปรากฏคู่กับเมตตาอยู่เสมอ พบในนิทานเมียนมาจำนวน 1 เรื่องคือ เจ้าชายกับคิงคองตัวดี แต่ไม่ปรากฏในนิทานไทย

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง เจ้าชายกับคิงคองตัวดี ในเรื่องนี้สัตว์เป็นตัวแทนของการมีจิตใจที่ช่วยเหลือ เมื่อเห็นมนุษย์ตกอยู่ในอันตรายเกิดความสงสารจึงเข้าไปช่วย แต่มนุษย์กลับไม่ไว้วางใจจึงคิดที่จะทำร้ายต่อสัตว์ แต่สัตว์ยังคงมีจิตใจเมตตาการุณาถึงแม้ว่าจะถูกทำร้ายก็ตาม ดังตัวบทที่ว่า ครั้งหนึ่งเจ้าชายองค์หนึ่งออกมาล่าสัตว์ เจาชายหลงและไปเจอกับคิงคอง คิงคองเป็นสัตว์ที่มีน้ำใจช่วยเหลือจึงพาเจ้าชายไปอยู่กับเขา ทันใดนั้นเสือมาหลอกให้คิงคองผลักเจ้าชายให้กิน แต่คิงคองผู้มีน้ำใจไม่ทำ เสือก็หลอกเจ้าชายให้ผลักคิงคองลงมา เจ้าชายเชื่อและทำ แต่คิงคองได้คว้ากิ่งไม้ได้ทัน เจ้าชายได้สำนึกความผิดและขอโทษคิงคอง (Kaung Thant, 2553)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาการุณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์จากตัวอย่างนิทานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การกระทำดีสามารถสะท้อนกลับมาสู่ต่อผู้กระทำได้ ถ้าหากระหว่างมนุษย์และสัตว์มีความเมตตาการุณา ความผูกพัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็จะกลายมาเป็นมิตรภาพได้ ซึ่งทำให้ทราบว่าความเมตตาการุณาสามารถเอาชนะความชั่วร้ายได้ และให้ผลดีต่อคนและสัตว์ที่มีเมตตาการุณาด้วย

1.3 ความเมตตาการุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์ เป็นความเมตตาการุณาระหว่างสัตว์ด้วยกัน ถึงแม้ว่าสัตว์อีกประเภทหนึ่งนั้นจะดีด้วยหรือดูร้ายก็ตาม ซึ่งพบในนิทานเมียนมาจำนวน 1 เรื่องคือ ความผูกพัน แต่ไม่ปรากฏในนิทานไทย

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง ความผูกพัน เรื่องนี้นำเสนอความผูกพันระหว่างสัตว์สองตัวที่เกิดขึ้นจากความสงสาร โดยตัวหนึ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ดูร้ายตามธรรมชาติ ดังตัวบทที่ว่า “ในสวนสัตว์มีสิงโตตัวหนึ่งที่โกรธง่ายและดูร้ายมาก วันหนึ่งคนกลุ่มหนึ่งเอาหมาตัวหนึ่งมาให้เป็นอาหารปกติสิงโตกินแต่เนื้อดิบแล้วไม่เคยเห็นสิ่งที่มีชีวิต จึงดูและจะไม่ทำอะไร ส่วนหมาตัวน้อยก็คิดว่าสิงโตเป็นแม่จึงไปนอนอยู่ใกล้ สิงโตแบ่งเนื้อให้หมาน้อยกินแต่กินไม่ได้ หมาน้อยก็ป่วยและตายไป ตั้งแต่วันนั้นสิงโตจะไม่กินและไม่นอน สุดท้ายสิงโตเสียชีวิตโดยกอดหมาที่ตายไป” (Kaung Thant, 2553)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาการุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์ ในตัวบทดังกล่าวข้างต้น เป็นการนำเสนอผ่านสิงโตที่มีนิสัยดูร้ายโกรธง่าย อย่างไรก็ตามเมื่อมาพบกับหมาน้อยที่คิดว่าสิงโตเป็นแม่ สิงโตผู้ดูร้ายก็กลับเปลี่ยนพฤติกรรม และความคิดกลายเป็นผู้ปกป้องดูแล แสดงให้เห็นความเมตตาการุณาที่เกิดขึ้นในจิตใจ

2. กลวิธีการเล่าเรื่องที่นำเสนอความเมตตาการุณาผ่านนิทานไทยและเมียนมา

ไทยและนิทานเมียนมาแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของนิทาน มีความสัมพันธ์กับการนำเสนอความเมตตาการุณาของนิทาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1. การตั้งชื่อเรื่อง 2. แก่นเรื่อง 3. การสร้างตัวละคร และ 4. บทสนทนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การตั้งชื่อเรื่อง เป็นจุดแรกของเรื่องหรือจุดสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องราวต่อไป ถ้าผู้เขียนสามารถตั้งชื่อให้น่าสนใจ ผู้อ่านจะเกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ การตั้งชื่อเรื่องจึงมีความเกี่ยวข้องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องตามแนวคิดที่สำคัญในนิทาน กล่าวคือการนำเอาแก่นเรื่องหลักของเรื่องมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง เพื่อเป็นการกล่าวถึงความสำคัญของแก่นเรื่องหรือเนื้อเรื่อง พบในนิทานไทยจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ แอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา และความช่วยเหลือของงูและปลา

ในการตั้งชื่อนิทานไทยเรื่อง แอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา ผู้เขียนตั้งชื่อโดยการแสดงให้เห็นแก่นเรื่องหลักที่เป็นชายหนุ่มที่ชีวิตต่ำต้อยแต่ก็มีจิตใจเมตตา เมื่อเห็นสิงโตที่มีความเจ็บปวดแม้ว่าสิงโตเป็นสัตว์ดูร้ายก็ตาม ด้วยความสงสารชายหนุ่มกล้าที่เข้าไปช่วยบรรเทาอาการของสิงโตให้ ดังตัวบทที่ว่า แอนโดรเคลสต้องรับใช้นายทาสที่ใจร้ายและโหดเหี้ยม เนื่องจากถูกทำร้ายร่างกายและข่มเหงจิตใจมากเขาจึงหนีเข้าไปในป่า เขาได้เจอกับสิงโตตัวหนึ่งที่กำลังเจ็บปวดมากเพราะตรงเท้ามีหนามใหญ่อันหนึ่งตำลึก แอนโดรเข้าไปช่วยจนแผลเท้าหายสนิท (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การช่วยเหลือด้วยความเมตตาการุณาเป็นเรื่องดีที่คนในสังคมควรปฏิบัติ

ส่วนการตั้งชื่อเรื่องของนิทานเมียนมา จากการศึกษานิทานที่นำเสนอคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาพบว่า ผู้เขียนใช้การตั้งชื่อตามตัวละครที่สำคัญ อย่างเช่น วนะกับเศรษฐี พี่น้องสองคน และขลุ่ยของโกโลย ซึ่งเป็นตัวละครหลักที่ดำเนินเหตุการณ์ของเรื่อง ถึงแม้ว่าการตั้งชื่อเรื่องจะไม่ปรากฏการแสดงถึงความเมตตากรุณาอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีการสอดแทรกคุณธรรมเรื่องความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคมในแก่นเรื่อง และการสร้างตัวละครที่มีลักษณะนิสัยที่แสดงถึงความเมตตากรุณา อย่างเช่น ความรักใคร่ การเสียสละ และการขอความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ

2.2 แก่นเรื่อง คือสาระสำคัญหรือหัวใจของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนหรืองานเขียนนั้นแสดงให้ผู้อ่านเห็น หรือเข้าใจความหมายที่สรุปได้จากการอ่านงานเขียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเมตตากรุณาจะนำพาความสงบสุขมาให้ กล่าวคือการอยู่ร่วมกันย่อมจะเกิดความขัดแย้งกันด้วย เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือ มนุษย์กับสัตว์ การมีความเมตตากรุณาสามารถปรับความเข้าใจ และเอาชนะความเลวร้ายได้ สุดท้ายความขัดแย้งก็สงบลงได้

นิทานไทยเรื่อง เมืองสองร้อยปี เรื่องนี้นำเสนอกษัตริย์องค์หนึ่งที่ปกครองบ้านเมืองด้วยความเมตตากรุณา ในเรื่องนี้ตัวละครหลักคือพระราชินีซึ่งเป็นผู้มีใจเป็นธรรม และมีความเมตตากรุณา เมื่อพระราชินีถึงอายุชัยพระองค์ยกเมืองให้กับเสนาอำมาตย์และเข้าไปป่าเพ็ญตบะอำมาตย์ทุกคนพากันไปขอพรเพื่อพระราชินี ทเวดาจึงต่ออายุให้ถึงสองร้อยปี แต่คำพูดของพระราชินีที่เห็นใจความรู้สึกปวดร้าวของพระราชินี ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดของระดับผู้ปกครองที่นึกถึงประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ดังตัวอย่างที่ว่า ท่านทเวดา...หากพรของท่านทำให้คนมีอายุยืนได้ถึงสองร้อยปี จริง ๆ ท่านควรให้พรนี้แก่ประชาชนของข้าต่างหาก เพราะข้าเชื่อว่าเมื่อพระราชินีทรงตระหนักถึงสิ่งนี้ในวันที่พระองค์เห็นประชาชนล้มตาย พระองค์จะต้องปวดร้าวที่ไม่อาจช่วยอะไรพวกเขาได้ทั้ง ๆ ที่ตนเองยังมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551)

ความเมตตากรุณาเหมาะสมกับทุกชนชั้นหรือทุกระดับไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ กล่าวคือ การมีเมตตากรุณาถือเป็นการทำความดีที่แสดงความรัก ความสงสารและจะไม่รังแกหรือทำลายประเพณีปฏิบัติที่ดีต่อผู้คนและสัตว์ การแสดงออกต่อบุคคลอื่นที่ปรารถนาให้พ้นทุกข์ และมีความสงบสุขด้วยจิตใจบริสุทธิ์

ในนิทานเมียนมาเรื่อง ฤๅษีกับแมงป่อง เป็นเรื่องการช่วยเหลือด้วยความเมตตาของฤๅษีต่อแมงป่องที่ตกอยู่ในน้ำ ซึ่งได้นำเสนอเหตุการณ์ที่ว่า ฤๅษีตนที่มีเมตตาและช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนทุกตัว วันหนึ่งเห็นแมงป่องตัวหนึ่งตกอยู่ในน้ำและตะเกียกตะกายอยู่ ท่านรู้ว่าสัตว์ตัวนี้ถ้าตะเฆ่นจะต๋อยด้วยปลายหาง ท่านพยายามจะช่วย แมงป่องก็คิดว่าจะทำร้ายเขาจึงต๋อยมือของฤๅษี ทันใดนั้นมีคนตัดพินมาถึงและทูลท่านว่าสัตว์ตัวนี้ไม่เข้าใจเมตตากรุณาและให้หยุดช่วย

แต่ฤๅษีตรัสว่าการที่แมงป่องต่อยคือธรรมชาติของสัตว์ การที่ต้องช่วยและต้องมีเมตตากรุณาต่อพวกสัตว์คือหน้าที่ของฤๅษี (Kaung Thant, 2553)

2.3 การสร้างตัวละคร ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่แสดงพฤติกรรม และมีความสัมพันธ์กับการดำเนินเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตอนจบเรื่อง นอกจากนี้ตัวละครบางประเภทถูกกำหนดขึ้นตามแนวคิดของผู้เขียน

การสร้างตัวละครตามอุดมคติ ตัวละครอุดมคติที่เป็นคุณลักษณะและการกระทำดีงามในทุก ๆ ด้านโดยการยึดความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ผู้เขียนสร้างตัวละครประเภทนี้เพื่อให้เด็กเข้าใจการมีคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมให้สงบสุขได้ และอยากจะทำให้เลียนแบบในความดีงามของตัวละคร ซึ่งสามารถค้นพบในนิทานไทยที่นำเสนอความเมตตากรุณาทุกเรื่อง

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา คือเรื่องของเศรษฐีผู้คนหนึ่งที่เคยช่วยชีวิตของงูและปลา เมื่อเศรษฐีตกอยู่ในอันตรายสัตว์ที่เคยช่วยไว้กลับมาช่วยชีวิตของเศรษฐีอีก ซึ่งตัวละครในเรื่องนี้คือ เศรษฐีคน เป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนใคร เข้าใจความทุกข์ตามธรรมชาติของสัตว์ และเว้นการกระทำที่เป็นบาปกรรมทุกประการ ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่สังคมยอมรับและยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดี ดังตัวบทที่ว่า เศรษฐีคนเป็นผู้มีจิตเมตตาและยึดถือหลักอหิงสาเป็นที่มั่น ด้วยคุณธรรมเช่นนี้ทำให้เศรษฐีคนเป็นที่รักของชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้มาก (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

ส่วนนิทานเมียนมาผู้เขียนใช้การสร้างตัวละครสมจริงที่มีลักษณะทั่วไปของมนุษย์หรือสัตว์ ตัวละครเหล่านั้นมีความขัดแย้งมนุษย์กับมนุษย์ และสังคมในเรื่องปัจจัยภายนอก และแก้ปัญหาต่าง ๆ พบในนิทานเมียนมา 7 เรื่อง คือ แจ็คกับแม่เขา น่านที่ให้ไข่ทองคำ หม่องนะ (คนโง่)กับแม่ของเขา พี่น้องสองคน ผู้ชายกับผู้หญิง เสียงขลุ่ยของโกโถ และความผูกพันตั้งรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง แจ็คกับแม่เขา เรื่องนี้นำเสนอการใช้ชีวิตของแจ็ค และแม่ที่เป็นชาวบ้านที่ไม่มีความรู้และด้อยการศึกษา ตัวละครหลักในเรื่องนี้คือ แจ็ค เป็นชายหนุ่มคนหนึ่งที่เกิดมาในหมู่บ้าน ด้วยที่ทั้งแม่และลูกไม่มีความรู้ปัญญา เมื่อลูกทำอะไรผู้เป็นแม่คิดว่าสิ่งที่ลูกทำเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ดังตัวบทครั้งหนึ่งคนที่มีชื่อแจ็คที่ไม่เคยไปที่ไหนมาก่อน ถึงอายุ 20 ไม่เคยเห็นรถไฟและเรือเพราะหมู่บ้านที่เขาอยู่ไม่มีเส้นทางรถไฟกับเรือ (Kaung Thant, 2553) ซึ่งแสดงให้เห็นบทเรียนว่า ตัวละครที่ไม่มีโอกาสในการศึกษาและความรู้ จะเป็นคนที่ไม่มีความรู้ ก้าวหน้าและเป็นคนที่น่าสงสาร

นอกจากนี้ในนิทานเมียนมาผู้เขียนสร้างตัวละครตามอุดมคติที่คนในสังคมคาดหวัง ตัวละครที่มีค่านิยมส่วนตัวในเรื่องความดีงาม ตัวละครที่ผู้เขียนสร้างไว้มีคุณงามความดีมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป ส่วนนิทานเมียนมาพบ 6 เรื่อง คือ หม่องเมตตาคนหัวทิ่ม เจ้าชายกับคิงคองตัวดี วนะกับเศรษฐี ฤๅษีกับคาถาฝนตก ฤๅษีกับแมงป่อง และเศรษฐีสามคน

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง หม่องเมตตาคนหัวทึม เรื่องนี้คือตัวละคร หม่องเมตตา ที่ไม่สามารถเรียนวิชาความรู้ได้ แต่ด้วยความเมตตากรุณาต่อคนรอบข้างและต่อสัตว์ การเคารพและเชื่อฟังพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ชีวิตเขาสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้ และสุดท้ายได้แต่งงานกับเจ้าหญิง ดังตัวบทที่ว่า หม่องเมตตาเป็นคนหัวทึมเรียนหนังสือไม่ได้ แต่เขามีเมตตาพูดจาไพเราะและรักสัตว์ด้วย แล้วปรณนิตีครอบครัวของอาจารย์อย่างดี ครอบครัวอาจารย์ก็รักและเอ็นดูเขา (Kaung Thant, 2552) ซึ่งผู้เขียนสร้างตัวละครให้รู้ว่าน คนที่ไม่มีความสามารถพิเศษใด ๆ แต่เมื่อมีคุณธรรมอันดีงามจะสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้

2.4 บทสนทนา คือ การพูดของตัวละครใช้ในการโต้ตอบกัน ความคิดหรือการรำพึงรำพันของตัวละครในเรื่อง บทสนทนาที่ใช้ในการดำเนินเรื่องบ่งบอกลักษณะนิสัยของตัวละคร อารมณ์ความรู้สึก และเหตุการณ์ของเรื่อง จากการศึกษาลักษณะของนิทานไทยมีความใกล้เคียงกับนวนิยาย เนื่องจากรำเสนอของนิทานไทยมีแบบผสมผสานบทสนทนาการบรรยายด้วย ในขณะที่เดียวกันนิทานเมียนมาแนะนำนิทานแบบการบรรยายเรื่อง ที่ไม่ได้เน้นในการใช้บทสนทนามากนัก

ในนิทานไทยบทสนทนาทำหน้าที่ในการถ่ายทอดลักษณะนิสัยหรือคุณลักษณะของตัวละคร ตัวอย่างบทสนทนาเรื่อง ผลมะม่วงกับมงกุฎพระราชา เป็นเรื่องของประชาชนยากจนด้วยความหิวคนหนึ่งที่ป่าผลมะม่วงด้วยก้อนหินเพื่อเขาและครอบครัวเขากิน แต่เขาไม่รู้ว่าก่อนหินนั้นไปโดนมงกุฎของพระราชา ดังตัวอย่างที่ว่า

ผู้นี้จะมิได้ตั้งใจปาก้อนหินใส่พระองค์ แต่ความประมาทของมันก็ทำร้ายพระองค์ไปแล้ว ชาวบ้านผู้ต่ำต้อยบังอาจทำร้ายพระราชา...นี่เป็นความผิดมหันต์ พวกกระหม่อมมิเห็นควรว่าพระองค์จะทรงให้อภัยในความผิดของมันเลยสักนิด

แม้แต่ลูกคนที่เลวที่สุด คนเป็นพ่อก็ยังตัดไม้ได้..พวกท่านเองก็รักและเทิดทูนเรา เพราะเรามีความรักให้กับพวกท่านและประชาชน เสมือนความรักที่พ่อมิให้แก่ลูกมิใช่หรือ ดังนั้นจะไม่ มีชาวบ้านคนใดต่ำต้อยเกินไปจนหาความเมตตาจากเราไม่ได้หรอก (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

บทสนทนาข้างต้นเป็นบทสนทนายาระหว่างเสนาบดีผู้พิพากษาศักดิ์กราบทูลพระราชา และพระราชาตรัสกลับ ซึ่งตามเนื้อเรื่องแล้วผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการบริวารที่รู้สึกโกรธแค้นแทนพระราชาอย่างมาก เพราะก้อนหินที่ประชาชนผู้ต่ำต้อยโดนมงกุฎของพระราชา และออกคำสั่งให้ตามหาผู้กระทำผิดเพื่อลงโทษ ส่วนพระราชากลับไม่โกรธเคือง คำตรัสของพระราชาแถมยังแสดงความเมตตากรุณาที่มีต่อประชาชน ถึงแม้ว่าเป็นผู้ต่ำต้อยก็ตาม พระราชาให้อภัย ไม่ลงโทษ และเข้าใจความยากลำบากของประชาชนด้วยความเมตตากรุณา บทสนทนานี้แนะนำให้เห็นคุณลักษณะของตัวละครที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมอันดีงามในด้านความเมตตากรุณา เพื่อสร้างสังคมที่มีความสงบสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553 จากการวิเคราะห์นิทานไทยและนิทานเมียนมาได้พบ ความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ กล่าวคือ ความเมตตากรุณาในครอบครัว ความเมตตากรณาระหว่างบุคคลชั้นสูงกับคนธรรมดา และความเมตตากรุณาของคู่รัก ความเมตตากรณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และความเมตตากรุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์

นิทานไทยและนิทานเมียนมาทำให้เด็กและผู้เขียนแนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการเป็นครอบครัว และญาติพี่น้อง การเป็นผู้มีอำนาจหรือผู้ที่เหนือกว่าจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครองบ้านเมืองและประชาชน ชีวิตคู่รักเกิดขึ้นจากความรัก ความเสียสละควบคู่กับความเมตตา เนื่องจากความเมตตากรุณาสามารถเอาชนะความชั่วร้ายได้ และให้ผลดีต่อคนที่มีความเมตตา กรุณา ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ จุฑามาศ สุขขำจรรยา (2549) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ กล่าวไว้ว่า แนวคิดด้านสังคมทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สามารถแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมเพื่อให้สังคมยอมรับ และเข้ากับคนสังคมได้ วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงทำหน้าที่เป็นสังคมจำลองให้เด็กได้เรียนรู้ รับผิดชอบต่อสังคมในแง่มุมต่าง ๆ นอกจากนี้ผลการศึกษาเรื่องความเมตตากรุณาที่มีความสอดคล้องกับ ฉันทนา เย็นนาน (2539) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคกลาง กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมที่ดั่งใจต่าง ๆ จะส่งผลต่อสังคมส่วนรวมด้วย คุณธรรมที่ปรากฏเด่นชัดสุดในนิทานอันดับแรก คือ ความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นหลักธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน การปลูกฝังคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา ทำให้บุคคลจิตใจอ่อนโยนบรรเทาจะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข

ส่วนกลวิธีนำเสนอเรื่องคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา นิทานไทยและนิทานเมียนมาแสดงให้เห็นว่า การตั้งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง ส่วนแก่นเรื่องหรือแนวคิดหลักของนิทานไทยและเมียนมานำเสนอ 2 ประการ คือ ความเมตตากรุณาจะนำพาความสุขมาให้ และความเมตตากรุณาเหมาะสมกับทุกคนชั้นหรือทุกระดับไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ ในด้านตัวละครนิทานไทยและเมียนมานิยมใช้การสร้างตัวละครตามอุดมคติ นอกจากนี้การสร้างตัวละครสมจริงปรากฏในนิทานเมียนมา

ผลการศึกษาพบว่านิทานไทยและเมียนมามีการสรุปความคิดเห็นของผู้เขียนในตอนท้ายของนิทานแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นกลวิธีการปิดเรื่องที่มุ่งสอนบทเรียนให้กับผู้อ่านเพื่อให้แก่นเรื่องของนิทานเห็นเด่นชัดขึ้น ซึ่งผลการศึกษาที่มีความแตกต่างจาก งานวิจัยของ มัทนา ขุนศรี และคณะ (2564) นิทานพื้นบ้านไทยและเมียนมา: การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่อง และกฎเกณฑ์นิทานพื้นบ้านของเอกเซล โอลริค ผลการศึกษาพบว่า การเล่าจบเรื่องโดยไม่มีภาระบุคดีเตือนใจหรือคำสอนใด ๆ ในเรื่อง แต่จะให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใน

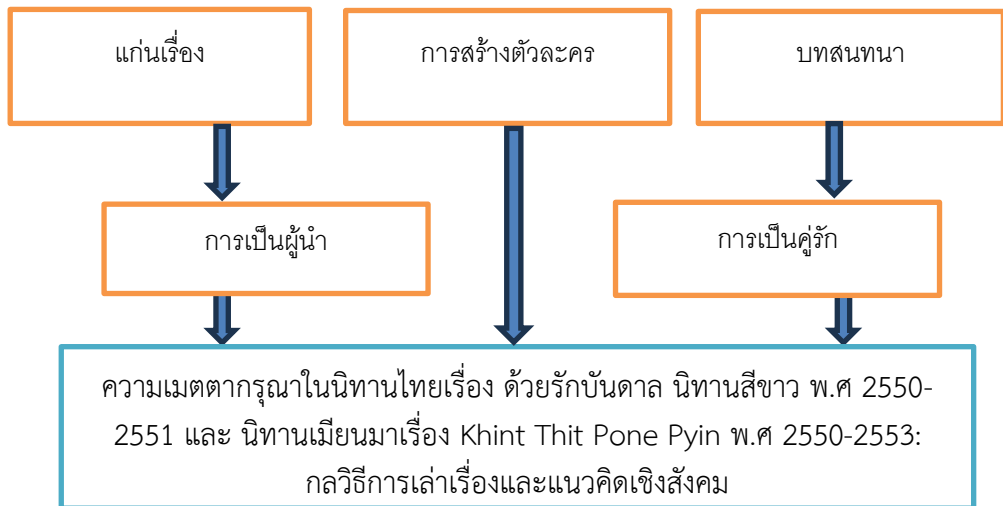
ขณะเดียวกันการจบเรื่องของนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาวย และนิทานเมียนมา Khit Thit Pone Pyin มีคำสอนของผู้เขียนปรากฏในทุกเรื่อง เนื่องจากส่วนตอนจบเรื่องของนิทาน ผู้เขียนอธิบายโดยชี้ให้เห็นเหตุผลของการกระทำที่ดีและการกระทำที่ชั่ว ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ ดังที่ เฉลิม มากนวล (2518) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทาน ชาดกกับนิทานอีสป กล่าวไว้ว่า ตามความมุ่งหมายของผู้เขียนนั้น ไม่เพียงแต่ให้ผู้อ่านรู้และ เข้าใจสุภาษิตเหล่านั้นเท่านั้น ผู้เขียนยังมีความมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามอีกด้วย ถ้าเป็นไปตามความมุ่งหมายนี้ก็จะมียุทธประโยชน์มากทีเดียว

แนวคิดหลักที่นำเสนอในทั้งนิทานไทยและเมียนมา คือ ความเมตตากรุณาคือเหมาะสม กับมนุษย์ทุกคนขึ้นรวมถึงสัตว์และจะนำพาความสงบสุขมาให้ โดยผ่านการกระทำของตัวละครที่ แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ เช่น ความรักใคร่ ความสงสาร การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ และการเสียสละ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ ธนัญชย์ ชัยวุฒิมากร และบุปผา บุญทิพย์ (2559) ศึกษาเรื่อง แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสีขาวย ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พบว่า นิทานสีขาวย มีเรื่องที่แสดงถึงความเมตตากรุณาพบจำนวน มากกว่าคุณธรรมประเภทอื่น นอกจากนั้นผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ กรรณิกา ศรีเจริญ (2525) ที่ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือการ์ตูนเล่มละบาท กล่าวไว้ว่า หนังสือการ์ตูน เล่มละบาทมีพฤติกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมในคุณธรรมความเมตตากรุณาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละ ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง ความกตัญญูกตเวทิตี และการให้ความรัก ความห่วงใยปรากฏอยู่มากพอสมควร

ในนิทานไทยและเมียนมา คุณลักษณะของตัวละครที่ผู้เขียนนำเสนอคุณธรรมด้านความ เมตตากรุณานั้น แต่ละเรื่องจะเป็นตัวละครที่มีความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ความเสียสละ ความ ยุติธรรม และการทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อการนำไปสู่การเรียนรู้และทำความเข้าใจ องค์กรประกอบสำคัญของการดำรงชีวิต ซึ่งจุดมุ่งหมายของนิทานสอดคล้องกับกฤษตยา ณ หนองคาย (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับ รางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2542 ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กมี แนวคิดเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวคิดที่พบมากที่สุดโดยเฉพาะการปลูกฝังเรื่องความมานะอดทนและ ความเพียรพยายาม การเรียนรู้และทำความเข้าใจจิตใจตนเอง และความรักความเมตตาทำให้ สังคมมีแต่ความสุขสงบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นิทานไทยและเมียนมาเน้นเรื่องการสอนเด็กในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีการสั่งสอนชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน และทำให้ทราบถึงแนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและญาติพี่น้อง การเป็นผู้นำ และการเป็นคู่รัก นอกจากนี้องค์ประกอบของนิทานทั้งสองประเทศ มีความสัมพันธ์กับการนำเสนอคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้เขียน ทั้งการตั้งชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร และบทสนทนา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบตัวบทที่ปรากฏคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในนิทานอาเซียน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควบคุมธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในนิทานอาเซียน
2. การจัดกิจกรรมให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยยกนิทานอาเซียนโดยยกนิทานอาเซียนมาปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงนิทาน
2. วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมแบบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ศรีเจริญ. (2525). วิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือการ์ตูนเล่มละบาท. *บรรณศาสตร์*, 5(2), 40-66.
- กฤษทยา ณ หนองคาย. (2544). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2542 (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิ่งแก้ว อุตถากร. (2519). *วรรณกรรมจากบ้านใน*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- จุฑามาศ สุขขำจรูญ. (2549). *การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันทนา เย็นนาน. (2539). *การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคกลาง*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิม มากนวล (2518). *การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2550). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 1)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียดต์.
- _____. (2550). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 2)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียดต์.
- _____. (2551). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 3)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียดต์.
- _____. (2551). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 4)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียดต์.
- ธัญชัช ชัยวุฒิมากร และบุปผา บุญทิพย์. (2559). แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 12(2), 149-166.
- มัทนา ขุนศรี และคณะ. (2564). นิทานพื้นบ้านไทยและเมียนมา: การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องและกฎเกณฑ์นิทานพื้นบ้านของเอกเซลโอลริค. *พืชมเนศวร์สาร*, 17(1), 28-36.
- วราคม ทีสุกษะ. (2528). *ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- Kaung Thant. (2550). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 1)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2551). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 2)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2552). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 3)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2553). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 4)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2553). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 5)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.